

de Minister van Sociale Zaken, mevrouw ir. C.E.G. van Gennip MBA

de Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, mevrouw drs. C.J. Schouten

BETREFT DB brief over SER armoede adviezen

DEN HAAG 3 oktober 2022 E-MAIL

ONS KENMERK 22.92614 TOESTELNUMMER

BIJLAGE(N) 1

Geachte ministers,

Het aantal mensen dat in Nederland onder de armoedegrens leeft, zal fors stijgen, raamt het CPB. Naar verwachting zullen 1,3 miljoen mensen, waaronder 308.000 kinderen, volgend jaar onder de armoedegrens terechtkomen. Ook een grote groep huishoudens met een inkomen boven het sociaal minimum, tot zelfs 1 à 1,5 keer modaal, kan al snel moeite krijgen met het betalen van hun maandelijkse lasten. Het is daarom goed dat het kabinet zich inspant om maatregelen te treffen in verband met de stijgende energiekosten en inflatie. Armoede is echter ook los van de huidige situatie een fundamenteel vraagstuk waar de SER zich al vaker over gebogen heeft. Het is belangrijk naast de korte termijn ingrepen oog te hebben voor de langere termijn. De SER heeft de afgelopen jaren in meerdere rapporten aanbevelingen gedaan om armoede duurzaam en voor de langere termijn tegen te gaan. De adviezen richten zich op specifieke groepen zoals kinderen en werkenden maar ook op andere groepen die moeite hebben met rondkomen. Het Dagelijks Bestuur van de Sociaal-Economische Raad wil graag deze adviezen nog eens onder uw aandacht brengen.

De gevolgen van armoede kunnen groot zijn, zeker als armoede langer voortduurt. Armoede kan leiden tot zogeheten littekeneffecten. Kinderen die in armoede opgroeien, kunnen daar hun leven lang last van houden. Ondanks vele maatregelen is er een bestendige groep huishoudens- die snel groter dreigt te worden- die zich niet of niet duurzaam aan armoede weet te onttrekken. Daarom: voor de **korte termijn** zijn verschillende maatregelen nodig. Enerzijds voor de bijzondere omstandigheden met betrekking tot de energierekening, anderzijds voor het beteugelen van de prijsstijgingen en het dempen van de gevolgen daarvan voor groepen die dat nodig hebben. Daarnaast er is ook een **meerjarige inzet** nodig voor een vermindering van armoede en aandacht voor de langdurige gevolgen van armoede, voor kinderen in het bijzonder. Het is heel belangrijk dat mensen perspectief houden dat zij armoede, bijvoorbeeld via werk, achter zich kunnen laten. Daarvoor heeft de SER in meerdere adviezen (Werken zonder armoede, Opgroeien zonder armoede en het brede MLT-advies) gepleit voor het wegnemen van systemische en onderliggende oorzaken van

armoede Dat vergt een langjarige beleidsaanpak in brede samenhang over vele beleidsdomeinen heen, gekoppeld aan concrete doelstellingen en acties.

De SER adviseert om de bestaanszekerheid te vergroten door:

- Het zorgdragen voor voldoende (en een hoger) besteedbaar inkomen, met meer inkomenszekerheid en inkomensstabiliteit;
- Toe te werken naar een effectiever en eenvoudiger stelsel van inkomensondersteuning waardoor werken ook lonender wordt;
- Lasten op arbeid te verlagen;
- Knelpunten weg te nemen om de arbeidsintensiteit te vergroten;
- Dienstverlening voor werkenden met financiële problemen te verbeteren, met inzet op beter bereiken van de doelgroep, tegengaan niet-gebruik en een laagdrempelige adviesfunctie.
- Het verminderen van de noden van kinderen die in armoede opgroeien. Aan de hand van een landelijke reductiedoelstelling gepaard met lokaal maatwerk en samenwerking met maatschappelijke organisaties.

Het kabinet neemt op onderdelen van onze adviezen substantiële stappen. Niettemin kan er nog veel meer gedaan worden. Wij brengen dan ook graag onze aanbevelingen voor structurele vermindering van armoede onder de aandacht. Deze treft u in de bijlage aan.

Hoogachtend,

Prof.dr. K. Putters
Voorzitter SER

Bijlage

Aanbevelingen 'Werken zonder armoede' (2021)

Inkomen:

Toewerken naar een effectiever en eenvoudiger stelsel van inkomensondersteuning

- Stelsel van toeslagen herzien, zodat dit tot minder inkomensonzekerheid leidt.
- Zorgen dat meer werkenden de arbeidskorting kunnen benutten door deze verzilverbaar te maken en te verhogen. Het verzilverbaar maken van de korting leidt tot een lagere marginale druk op arbeid, waardoor werken vanuit een uitkering aantrekkelijker wordt.

Werken lonender maken

- Verminderen van de armoedeval door verlaging van marginale wig, goede informatie voor werkenden over gevolgen van werk (beeldvorming armoedeval), belonen parttime werken naast een uitkering (bijverdienregeling bijstand aanpassen).

Bevorder voldoende besteedbaar inkomen

- Naast verhogen bruto-inkomen zorgen dat werkenden meer overhouden van het bruto salaris;
- Invoering van een minimumloon per gewerkt uur en verhoging van het minimumloon met behoud van de koppeling. Dit moet niet ten koste gaan van de werkgelegenheid. Voor behoud van voldoende baankansen van werkenden aan de basis van de arbeidsmarkt komt er een franchise voor de werkgeverslasten van de sociale verzekeringen. Dit moet worden gezien in samenhang met de Liv.
- Grondslagen van het sociaal minimum evalueren en zo nodig herzien.

Het inkomen van zzp'ers ondersteunen

- Gebruik maken van ruimte voor tariefafspraken zzp'ers
- Breed toegankelijke arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers conform het advies van de Stichting van de Arbeid.
- Het opbouwen van financiële buffers voor onvoorziene tegenvallers bevorderen; regelingen die sparen ontmoedigen aanpassen (vermogensgrenzen).
- Voor tijdelijke, uitzonderlijke noodsituaties kan (naast bestaande regeling zoals het Bbz) een basale inkomensvoorziening worden gecreëerd met elementen van de TOZO. Zelfstandigen zouden moeten bijdragen aan een dergelijke regeling, kosten moeten niet worden afgewenteld op het collectief. Eventueel kan deze voorziening specifiekere worden gericht op sectoren met veel zzp'ers zonder alternatief voor het zzp 'schap.

Werk

Continuïteit in uren en inkomen realiseren.

- In het recente SER MLT advies is afgesproken dat, binnen het totale pakket maatregelen (en met uitzondering van scholieren en studenten) werknemers meer zekerheid verkrijgen over het aantal werkuren en daarmee ook een voorspelbaar loon. Er moet een evenwichtige verhouding zijn tussen het minimumaantal te werken uren en de beschikbaarheid van de werknemer. De werknemer krijgt tenminste per kwartaal zekerheid over loon en uren.

Verminderen van loonongelijkheden en/of uitsluitingen

- Verminderen uitsluiting van bepaalde regelingen voor werkenden met een afwijkende contractduur.
- Loonkloof man- vrouw dichten en agenderen in cao overleg, zie ook handreiking Stichting van de Arbeid.

Vergroten en faciliteren van economische zelfstandigheid

- Doel moet zijn het substantieel blijven verkleinen van het verschil in economische zelfstandigheid tussen mannen en vrouwen, dit bevordert ook weerbaarheid bij tegenslag in de levensloop.
- Beleid richten op vergroten aantal gewerkte uren voor mensen met een kleine deeltijdbaan met relatief lage uurlonen.
- Zorg voor flankerend beleid zoals toegankelijke, betaalbare en flexibele kinderopvang.
- Aanpakken deeltijdtekort, conform eerdere SER-aanbevelingen hierover.

Sociale zekerheid en uitvoering moet soepel meebewegen met de ontwikkeling in het werk van werkenden

- Werken vanuit uitkering moet drempelloos kunnen plaatsvinden met voorspelbare gevolgen voor degene die gaat werken. Er is een doorbraak nodig in uitvoeringspraktijk en beeldvorming.

Bijverdienen verruimen en meer inkomenszekerheid bieden

- Bijverdienen moet rendabel zijn; verruiming bijverdienregeling (periode, bedrag, aandacht voor kosten van werk).
- Periodieke bijverdien of werkpremie voor wie naast de bijstandsuitkering werkt.
- Verrekenen inkomen moet eenvoudiger en inzichtelijker, met minder fouten en herzieningen alsmede sneller handelen.
- Meer marges toelaten bij herberekening en uitkeringen niet te snel beëindigen bij voldoende inkomsten. Dit vraagt o.a. om ruimere wetgeving.

Combinaties tussen verschillende uitkeringen (WW en bijstand) complicerend

- Nagaan hoe onregelmatig werkenden (in combinatie met uitkering) over een langere periode bezien een meer stabiel inkomen kunnen verwerven.

Extra zekerheden voor arbeidsbeperkten die aan het werk gaan.

- Deze groep heeft niet alleen zekerheden nodig om de stap naar werk te zetten, maar heeft ook de zekerheid om een stap terug te kunnen doen als het tegenzit, of lichamelijke klachten bijvoorbeeld verergeren. (Regionale) sociale ontwikkelbedrijven kunnen daarin een rol spelen.

Dienstverlening

Systeemvereenvoudiging

- Er moet een systeem zijn dat de burger meer ontzorgt, maatwerk in dienstverlening en persoonlijke goed toegankelijke hulp bij verkrijgen voorzieningen. Eenvoud bij wetgever maar ook op lokaal niveau.

Maatwerk

- Een lokaal maatwerkbudget kan uitkomst bieden om financiële (meervoudige) problemen van werkende minima te oplossen (naast schulden).

- Instellen regionaal meldpunt en ombudsfunctie voor problemen tussen uitvoeringsorganisaties.

Enkele aanbevelingen uit het SER-advies Opgroeien zonder armoede (maart 2017)

- De eerste inzet van beleid en instrumenten van de overheid bij het terugdringen van armoede onder kinderen moet erop gericht zijn om hun noden te verminderen. Naast korte-termijn maatregelen moet worden ingezet op het wegnemen van structurele oorzaken. De aanpak focust op het realiseren van gelijke kansen voor kinderen.
- Het bereik en gebruik van bestaande instrumenten zoals kindregelingen, Kindpakketten en toeslagen is nog lang niet optimaal en kan (veel) beter. Dit geldt voor zowel voor huishoudens waarin een uitkering het hoofdkomen vormt als huishoudens met inkomen uit werk.
- Het armoedebelaid moet zo worden ingericht dat arme kinderen (en hun ouders) snel geholpen kunnen worden. Er moet worden ingezet op preventie van armoede en schulden, maar ook op het voorkomen van terugval.
- De rijksoverheid is aanspreekbaar op de uitkomsten van het systeem en moet erop toezien dat gemeenten en andere betrokken partijen hun verantwoordelijkheid nemen maar ook kunnen waarmaken. De landelijke en lokale inzet moeten elkaar versterken. Er moet voldoende capaciteit (expertise en middelen) worden gegarandeerd. Alle partijen moeten samenwerken aan de verdere ontwikkeling en uitwisseling van kennis op dit onderwerp.
- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering op lokaal niveau en moeten voorzien in lokale regie en coördinatie, samen met het onderwijs en maatschappelijk middenveld. De samenwerking met scholen en maatschappelijk middenveld moet verder worden geïntensiveerd en gefaciliteerd. Lokaal maatwerk staat voorop maar er mogen, vanuit het belang van kinderen, ook minimumeisen aan gemeenten worden gesteld, bijvoorbeeld over het aanbieden van Kindpakketten.
- Neem het kinderrechtenperspectief bij armoede mee bij het voorkomen dat kinderen tussen wal en schip vallen als hun ouders geen aanspraak kunnen maken op sociale voorzieningen.
- Het beter bereiken van de doelgroep vergt meer kennis van de doelgroep. Betrek ook kinderen en jongeren zelf hierbij. Verbind concrete doelstellingen aan het tegengaan van niet-gebruik en richt de aandacht vooral op het beter bereiken van werkende minima. Meer gemeenten moeten de effectiviteit van hun beleid laten beoordelen.
- Verbeter en intensiveer voorlichting over regelingen, en vereenvoudig (aanvraag)procedures door onder andere het verlagen van het taalniveau naar A2. Bundel regelingen om versnippering van het aanbod voor kinderen tegen te gaan. Alle gemeenten moeten een goed herkenbaar Kindpakket invoeren om armoede en uitsluiting onder kinderen te bestrijden.

- Kies voor ondersteunende regelingen op basis van inkomensgrenzen met een glijdende schaal zodat ook werkenden beter worden ondersteund.
- De gevolgen van schulden voor kinderen (bijvoorbeeld bij huisuitzettingen van gezinnen) moeten te allen tijde voorkomen worden. Dit vraagt om snel contact met risicogroepen (vroegsignalering) en focus op levensgebeurtenissen en schulden. Ondersteuning bij schuldhulpverlening moet niet ophouden op het moment dat de problemen ogenschijnlijk zijn opgelost. Bied het huishouden financiële educatie en budget coaching aan om herhaling te voorkomen.
- Scholen worden een onmisbaar, niet vrijblijvend, onderdeel van de keten van instanties die armoede onder kinderen terugdringt. Scholen hebben een belangrijke signalerende, informerende en doorverwijzende rol die concreter uitgewerkt kan worden. Scholen en het onderwijspersoneel moeten handzame informatie krijgen wat zij zelf kunnen doen en hoe zij de armoederegisseur van de gemeente kunnen bereiken voor signalering en doorverwijzing.
- Scholen en ouders moeten samen inzetten op het beheersbaar houden van schoolkosten. Verken fundamentele oplossingen om schoolkosten (zoals voor ICT-leermiddelen) te beperken.
- Scholen vervullen een belangrijke rol om kinderen te leren verantwoord met geld om te gaan.
- Besteed in bedrijven aandacht aan de gevolgen van een tekortschietend huishoudinkomen of schuldenproblematiek van de werknemers. Maak financiële problemen bij werknemers bespreekbaar op de werkvloer en werk zo nodig samen met werknemersorganisaties en anderen die trainingen aanbieden.
- Verwijs werknemers door naar inkomensondersteunende / compenserende regelingen en tref indien mogelijk tijdelijke overbruggingsvoorzieningen met de werknemer, al naar gelang de situatie. Faciliteer urenuitbreiding als dat een oplossing biedt voor financiële tekorten van de werknemer.